



Naisc idir Naíonraí agus Bunscoileanna na Gaeltachta

An Dr. Máire Mhic Mhathúna

Ollscoil Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath

Tuarascáil Taighde

- COGG: taighde a choimisiúnú ar naisc idir naíonraí agus bunscoileanna
- Plean taighde: Scrúdú a dhéanamh ar
 - Polasaithe a bhaineann leis an staid sa Gaeltacht
 - Teoiric agus taithí náisiúnta agus idirnáisiúnta a scagadh
- Eolas agus tuairimí a bhailiú ó
 - Príomhoidí agus múinteoirí bunscoile
 - Ionadaithe ó Chomhar Naíonraí na Gaeltachta agus
 - Ionadaithe ó Thuismitheoirí na Gaeltachta

Tuarascáil Taighde: ar lean

- Anailís a dhéanamh ar na torthaí
- Impleachtaí an taighde thuas a rianadh
- Moltaí a dhéanamh do COGG faoi dul chun cinn a dhéanamh
- Cuireadh dréacht-cháipéis chuig COGG, atá le dul os comhair Bord COGG go luath
- Tairbheach tuairimí a fháil inniu faoi na bealaí go bhféadfadh na páirtithe leasmhara tacú chun na naisc seo a chothú
- Cur i láthair chun an taighde a chur os bhur gcomhar agus seisiún plé ina dhiaidh sin

Na Polasaithe a bhaineann leis an nGaeilge agus leis an nGaeltacht

- Luaitear an tábhacht a bhaineann le naisc idir naíonraí agus bunscoileanna san cáipéisí seo:
- *An Straitéis Fiche Bhliain don Ghaeilge 2010-2030*
- *An Plean Gníomhaíochta 2018-2022 don Straitéis Fiche Bhliain don Ghaeilge*
- *An Polasaí don Oideachais Gaeltachta 2017-2022*

Polasaithe ábhartha eile

- *Curaclam Teanga na Bunscoile* (Comhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta, 2019)
- *Aistear, Creachuraclam na Luath-óige* (An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta, 2009)
- *Síolta, An Creatlach Náisiúnta Cáilíochta d'Oideachas na Luath-Óige* (Síolta, 2017)
- *Treoir Chleachtais Aistear Síolta* (An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta, 2015)
- *An Chéad Chúig* (Roinn na Leanaí agus Gnóthaí Óige, 2018)

Caibidil 1: Léirbhreithniú agus Cúlra

- Cúlra agus comhthéacs na bpáirtithe leasmhara a d'fhéadfadh a bheith i gceist:
 - An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta
 - Comhar Naíonraí na Gaeltachta
 - Tuismitheoirí na Gaeltachta
 - Ranna Stáit: Roinn Oideachais agus Scileanna, An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta, Roinn na Leanaí agus Gnóthaí Óige

Beidh COGG ag cur tús le plé agus idirbheartaíocht leis na páirtithe thuas nuair a bheidh an tuairisc faofa ag Bord COGG

Caibidil 2: Polasaithe Gaeltachta

- Cur síos ar ghnéithe pholasaithe Stáit a bhaineann le naisc idir naíonraí, bunscoileanna agus teaghlaigh sa Ghaeltacht
- Moltaí céanna nach mór le sonrú sna polasaithe go léir
- Molann na polasaithe go mbeadh cur chuige comhtháite idir réimsí an Oideachais, Teaghlaigh agus Gaeltachta agus na ranna Stáit atá freagrach astu
- Cuirtear béim ar an leanúnachas maidir le tumoideachas sna naíonraí, sna bunscoileanna agus sna hiar-bhunscoileanna

Caibidil 2: ar lean

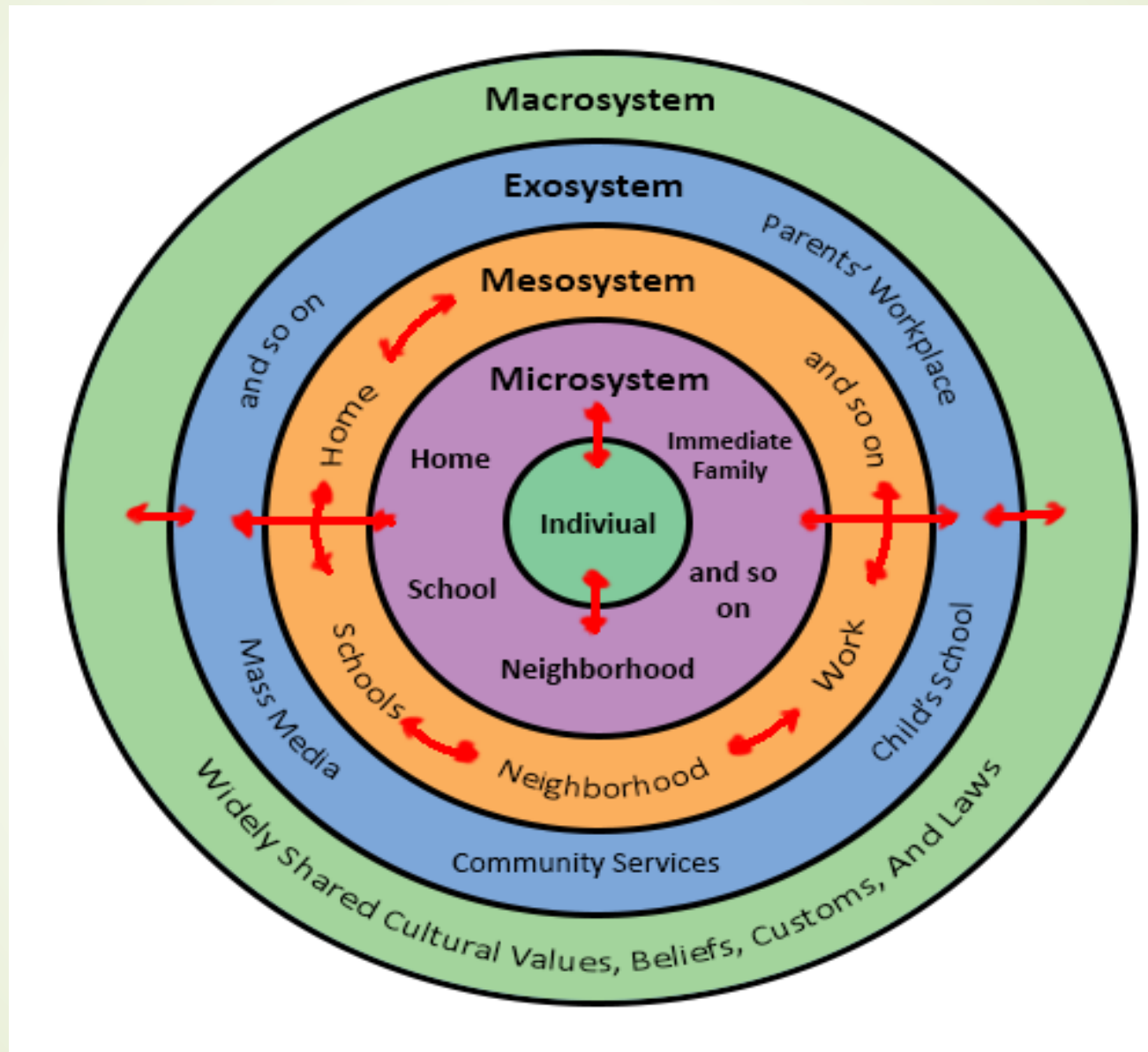
- Tábhachtach le cumarsáid, acmhainní a chomhroinnt agus eolas faoi na páistí a chomhroinnt (le cead na dtuismitheoirí) de réir mar a bhíonn na páistí ag aistriú idir suíomhanna
- Scoileanna: Leas a bhaint as Táscairí Dea-chleachtais chun sainspriocanna a aithint (**Féin-M**heastóireacht **S**coile)
- Tógáil ar dhea-chleachtas atá i bhfeidhm cheana féin
- Pleanáil conas dul chun cinn a dhéanamh
- Muinín agus tacaíocht na dtuismitheoirí agus an phobail áitiúil rí-thábhachtach

Caibidil 3: Teoiric agus Taighde

- **Tumoideachas agus Dátheangachas:** Buntáistí cogneolaíochta agus oideachais
- **Duine aonair:** machnamh ar bhonn níos leithne, feasacht mheiteatheangeolaíoch agus eolas ar an dá theanga ag leibhéal ard
- **Sochaí:** an Ghaeilge in úsáid mar ghnáth-theanga laethúil agus meas ar shaibhreas agus saoihiúlacht na teanga
- Bronfenbrenner (síceolaí) - cabhraíonn caidreamh agus teagmháil idir na tuismitheoirí, foireann an naíonra agus foireann na scoile leis an bpáiste le linn aistrithe idir suíomhanna
- Molann sé teacht ar bhealaí chun eolas eatarthu a chomhroinnt.

Teoric Bronfenbrenner

10



Teangeolaithe: Haugen, Lantolf agus Van Lier

- Caidreamh idir teanga ar bith agus na daoine a labhraíonn an teanga sin
- Tionchar ag an teaghlach, an scoil, an pobal, an córas oideachais, agus idé-eolaíocht an chomhlúadar ar fhoghlaim teanga
- Tábhacht le modhanna foghlama agus teagaisc sa scoil agus le dearcadh an phobail i leith na Gaeilge
- Páiste: forbairt teanga trí pháirt a ghlacadh i saol an teaghlaigh, i gcaidreamh le daoine eile sa chomharsanacht; sa naíonra agus sa scoil, córais atá múnlaithé ag an gcultúr, ag an dteanga agus ag fachtóirí stairiúla

Impleachtaí don taighde seo

12

- Ról láidir ag na tuismitheoirí, foireann an naíonra agus foireann na scoile leis na naisc seo
- Ról lárnach ag an bpáiste sa phróiseas, gur duine gníomhach uathúil é le pearsantacht, meonta, scileanna agus taithí saoil dá chuid féin
- Cabhraíonn teagmháil idir na grúpaí thuas leis an bpáiste le linn aistrithe idir suíomhanna agus moltar teacht ar bhealaí chun eolas a roinnt, le cead na dtuismitheoirí
- Tábhacht ag baint le dearcadh fabhrach i leith na Gaeilge agus an chóras tumoideachais sa bhunscoil
- Comhthéacs dearfach foghlama a chur ar fáil don pháiste agus gach deis a thabhairt dó an teanga a shealbhú agus a chumas inti a shaibhriú

Caibidil 4: Obair Pháirce

13

- Cruinnithe le príomhoidí agus múinteoirí: eolas faoi dhea-chleachtas agus tuairimí faoi ghnéithe éagsúla: an-chabhair ó COGG
- Ionadaithe ó 104 scoil: Plé agus ceistneoir
- Agallaimh ar ionadaithe ó Chomhar Naíonraí na Gaeltachta agus ó Thuismitheoirí na Gaeltachta
- Scagadh agus anailís ar na torthaí go léir
- Ról lárnach ag na teaghlaigh, foireann an naíonra, foireann na scoile chun naisc a chothú agus a chur i bhfeidhm

Caibidil 5: Moltaí ó Thaithí Náisiúnta agus Idirnáisiúnta

- ▶ Suirbhé *Growing Up in Ireland*: béim ar leanúnachas foghlama idir naíonraí agus bunscoileanna (ESRI, 2018; OECD, 2017)
- ▶ Aistriú eolais faoi scileanna agus meoin an pháiste, le cead na dtuismitheoirí: foirmeacha agus gníomhaíochtaí
- ▶ Caidreamh fóna leis na tuismitheoirí go léir: moltar dearcadh dearfach i leith rannpháirtíocht tuismitheoirí in oideachais a gcuid páistí
- ▶ Dearcadh dearfach ag múinteoirí agus stiúrthóirí naíonraí i leith comhoibriú lena chéile (Peters, 2017; OECD, 2017)
- ▶ Moltar comhoiliúint agus comhthionscnaimh idir na gairmeacha éagsúla (lucht oideachais, lucht leighis, lucht teiripe) chun leanúnachas agus caidreamh gairmiúil a chothú (OECD, 2017)

Grúpaí Plé: Téamaí

Bunaithe ar chritéir theanga-bhunaithe agus ar na táscairí dea-chleachtas

- **Grúpa 1:** Struchtúir chun an nasc teanga agus cultúrtha a bhunú idir an Bhunscoil agus an Naíonra
- **Grúpa 2:** Gníomhaíochtaí sa Naíonra chun nasc a chothú leis an scoil
- **Grúpa 3:** Gníomhaíochtaí sa bhunscoil chun dul i dtiaithí ar an scoil
- **Grúpa 4:** Gníomhaíochtaí i bpáirt le tuismitheoirí
- **Grúpa 5:** Ceannaireacht agus riaracháin
- **Grúpa 6:** Comhpháirtíocht leis an bpobal Gaeltachta

Tagairtí

- An tAonad um Oideachas Gaeltachta, An Roinn Oideachais agus Scileanna. (2018). *Dréacht-Treoir Bhunscoileanna Gaeltachta Tumoideachas: Táscairí Dea-Chleachtas*. Baile Átha Cliath: An Aonad um Oideachas Gaeltachta, An Roinn Oideachais agus Scileanna.
- An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta (2009). *Aistear. Creatchuraclam na Luath-Oige*. Baile Átha Cliath: An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta
- An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta. (2015). *Treoir Chleachtas Aistear Síolta: Foghlaim trí mheán an tsúgartha*. Leidbhileog. Ar fáil ag <http://aistearsiolta.ie/ga/S-gradh/>
- An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta. (2018). *An Tionscnamh um Aistriú ó Réamhscoil go Bunscoil: Tuarascáil Deiridh*. Ar fáil ag https://www.ncca.ie/media/3820/gaeilge_preschool-to-primary-school-transition-initiative-final-report.pdf

Tagairtí ar lean

- An Lárionad um Fhorbairt agus Oideachas na Luath-Óige (2006/2017). *Síolta. An Creatlach Náisiúnta Cáilíochta d'Oideachas an Luath-Óige*. Baile Átha Cliath: An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta
- An Roinn Ealaíon, Oidhreachta, Gnóthaí Réigiúnacha, Tuaithe agus Gaeltachta. (2009). *Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030*. Baile Átha Cliath: Rialtas na hÉireann.
- An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta. (2018). *Plean Gníomhaíochta 2018-2022. Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030*: Baile Átha Cliath: Rialtas na hÉireann.
- An Roinn Oideachais agus Scileanna. (2016). *Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022: Scéim Aitheantais Scoileanna Gaeltachta do bhunscoileanna agus scoileanna speisialta i limistéir pleanála teanga na Gaeltachta*. Ar fáil ag <http://www.education.ie/ga>
- Christensen, P. agus Prout, A. (2005). Anthropological and Sociological Perspectives on the Study of Children. In S. Greene and D. Hogan (Eds.) *Researching Children's Experience: Methods and Approaches*, pp. 42-60. London: Sage.
- Lantolf, J. (2006). Sociocultural Theory and Second Language Learning: State of the Art. *Studies in Second Language Acquisition* 28, 67-109.

Tagairtí ar lean

- ▶ OECD. (2017). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*. Paris: OECD Publishing.
- ▶ Peters, S. (2010). *Literature Review: Transition from Early Childhood Education to School*. Report to the Ministry of Education, New Zealand.
- ▶ Smyth, E. (2018). *The Transition to Primary Education. Insights from the Growing Up in Ireland Study*. Dublin: Economic and Social Research Institute.
- ▶ Van Lier, L. (2010). Ecological-Semiotic Perspectives on Educational Linguistics. In Spolsky, B. and Hult, F. (Eds.) *The Handbook of Educational Linguistics*, 596-605. Oxford: Blackwell.